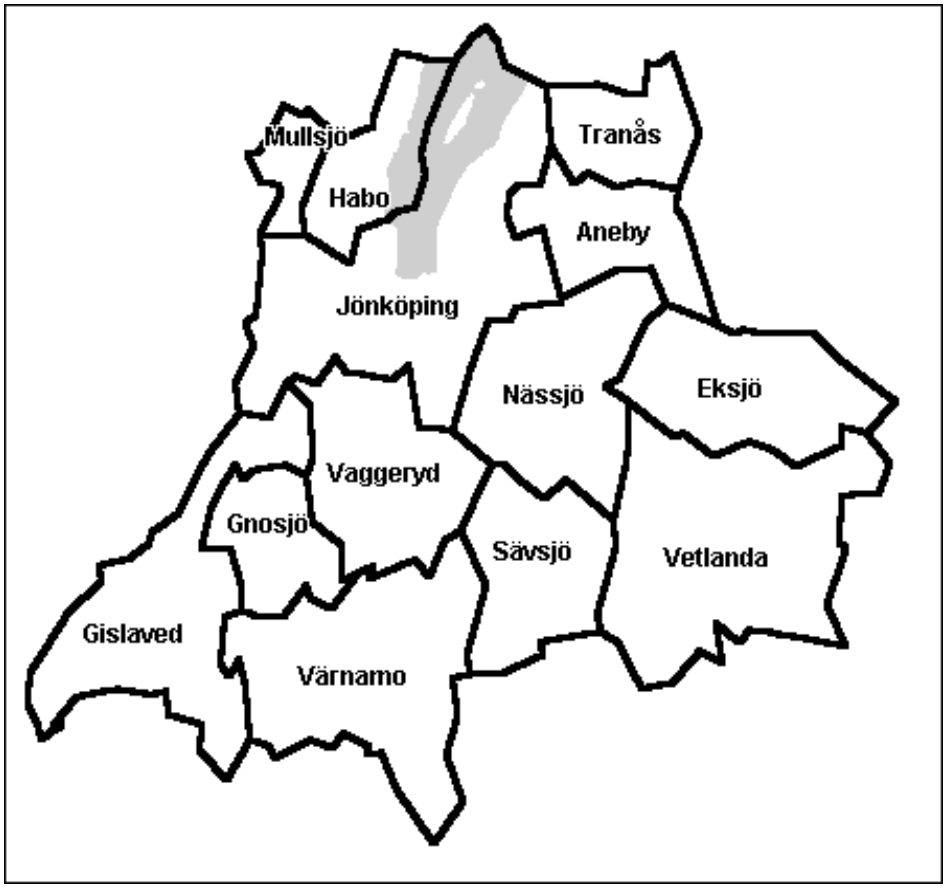
LÄNSSTYRELSEN
JÖNKÖPINGS LÄN

ÅRSRAPPORT över socialtjänsten i Jönköpings län 2002

Meddelande 2003:22

Postadress 551 86 JÖNKÖPING | Besöksadress Hamngatan 4 | Telefon 036-15 70 00 vx | Telefax 036-12 15 58 | E-post lansstyrelsen@f.lst.se | Postgiro/Bankgiro 3 51 76 - 7

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Årsrapport
över socialtjänsten i Jönköpings län 2002

MEDDELANDE NR 2003:22

Titel	Årsrapport över socialtjänsten i Jönköpings län 2002
Författare	Iris Dovrén-Råsbrant
Beställningsadress	Länsstyrelsen i Jönköpings län, Sociala enheten, 551 86 Jönköping Telefon 036-39 50 00 (vx)
Webbplats	www.f.lst.se
Kontaktperson	Ethel Werning, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036- 39 51 23, e-post ethel.werning@f.lst.se
Meddelande	Nr. 2003:22
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—03/22--SE
Referens	Iris Dovrén-Råsbrant, Sociala enheten, 2003

Tryckt på Länsstyrelsen, Jönköping 2003

INNEHÅLLSFÖRTECKNING **Sid**

1 INLEDNING 1

2 ÖVERGRIPANDE 1

3 INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG 1
3.1 Övergripande uppdrag enligt regleringsbrev 1
3.2 Allmänt 1
3.3 Ekonomiskt bistånd 2
***3.2.1 Tillsyn i individärenden* 2**
***3.2.2 Telefonsamtal* 2**
***3.3.3 Verksamhetstillsyn* 2**
***3.3.4 Resultatet av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning* 2**

3.4 Barn, unga och familj 3
***3.4.1 Tillsyn i individärenden* 3**
***3.4.2 Telefonsamtal* 3**
***3.4.3 Tillstånd att bedriva enskild verksamhet för barn, unga och familj* 3**
***3.4.4 Verksamhetstillsyn* 4**
***3.4.5 Resultatet av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning* 4**

3.5 Vuxna missbrukare 6
***3.5.1 Tillsyn i individärenden* 6**
***3.5.2 Telefonsamtal* 6**
***3.5.3 Tillstånd att bedriva enskild verksamhet för vuxna missbrukare* 7**
***3.5.4 Verksamhetstillsyn* 7**
***3.5.5 Resultatet av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning* 7**

3.6 Familjerätt och familjerådgivning 8
***3.6.1 Tillsyn i individärenden* 8**
***3.6.2 Telefonsamtal* 8**
***3.6.3 Verksamhetstillsyn* 8**
***3.6.4 Resultatet av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning* 8**

4 ÄLDREOMSORG 9
4.1 Övergripande uppdrag enligt regleringsbrevet 9
4.2 Tillsyn i individärenden 9
4.3 Telefonsamtal 10
4.4 Tillstånd att bedriva enskild verksamhet för äldre 10
4.5 Verksamhetstillsyn 10
4.6 Resultat av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning 10

5 OMSORG OM FUNKTIONSHINDRADE 12
5.1 Övergripande mål enligt regleringsbrevet 12
5.2 Tillsyn i individärenden 13
5.3 Telefonsamtal 13
5.4 Tillstånd att bedriva enskild verksamhet för personer med funktionshinder 13
5.5 Verksamhetstillsyn 14
5.6 Resultat av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning 14

6 STATSBIDRAG 15
6.1 Förebyggande insatser inom alkohol- och narkotikaområdet 15
6.2 Tidiga insatser för barn till missbrukare och barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer 15
6.3 Behandlingsinsatser inom ungdoms- och missbrukarvården 15
6.4 Personligt ombud för psykiskt funktionshindrade 16

1 INLEDNING

Länsstyrelsen har i socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ett uttalat tillsynsansvar över verksamheter som bedrivs med stöd av dessa lagar och angränsande lagstiftning. Under verksamhetsåret 2002 har tillsynen kraftsamlat kring stödet för utsatta barn och insatser för personer med psykiska funktionshinder. Även äldreomsorgen har varit föremål för tillsyn.

Tillsynen har varit av såväl främjande/förebyggande som av granskande/inspekterande art.

De metoder som används är
- enkäter
- dokument- och aktgranskningar
- intervjuer och överläggningar med politiker och tjänstemän
- genomgång av domar
- seminarier med företrädare för kommuner och enskilda verksamheter
- samtal med enskilda och handläggare

2 ÖVERGRIPANDE

Tillsyn har genomförts av socialtjänstens samtliga verksamheter i Habo kommun och uppföljning har gjorts av tidigare genomförd tillsyn i Mullsjö kommun.

Kommunerna är alltjämt i stor utsträckning beroende av den enskilda vårdens resurser. Enskilda verksamheter vårdar mycket vårdkrävande personer. Detta är påtagligt inom såväl verksamheter för barn och ungdomar som inom verksamheter för psykiskt funktionshindrade där behovet av sjukvårdsinsatser, speciellt psykiatriska, ofta är betydande.

3 INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG

3.1 Övergripande uppdrag enligt regleringsbrev

Mål för politikområdet socialtjänst är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för ekonomiskt och socialt utsatta personer samt stärka skyddet för utsatta barn.

Tillsynen ska bidra till att socialtjänstens arbete bedrivs målinriktat, lagenligt och med god kvalitet. Regeringens rättvisemål om halvering av antalet socialbidragsberoende, effekter av lagändringar, barnperspektivet samt positiva iakttagelser och brister ska uppmärksammas.

3.2 Allmänt

Personalförsörjningen inom individ- och familjeomsorgen har blivit något bättre men möjligheterna att rekrytera kompetent personal varierar mellan kommunerna. Personalomsättningen är stor på vissa håll vilket medför brist på kontinuitet i arbetet. Det pågår olika typer av verksamhetsutveckling i form av kvalitetsprojekt.

Det är dock svårt att få en systematik, delvis på grund av personalomsättningen. Vissa kommuner har tagit fram klagomålsrutiner.

Beslut och domar verkställs som regel, kan dock ibland vara en viss fördröjning.

Dokumentations- och utvärderingsprojekt pågår inom ramen för IFO-LUPPEN:s verksamhet.

3.3 Ekonomiskt bistånd

3.3.1 Tillsyn i individärenden

Under 2002 avslutades 21 individärenden rörande ekonomiskt bistånd. Länsstyrelsen riktade kritik mot socialnämnden i åtta av dessa för brister i handläggningen och för dåligt bemötande.

3.3.2 Telefonsamtal

Tabell 1: Mottagna telefonsamtal rörande ekonomiskt bistånd

Vem kommer samtalen från?	Totalt antal	Samtalet har handlat om			
		Information	Rådgivning	Klagomål	Pågående ärende
Enskild/anhörig/ företrädare	73	5	32	33	3
Socialtjänsten	108	3	102		3
Annan myndighet	4	1	3		
Enskild verksamhet	1		1		
Organisation/ förening	2		2		
Media	5	4			1
Annan					

Totalt: 193 samtal

3.3.3 Verksamhetstillsyn

En uppföljning har gjorts av hur kommunerna informerar om socialbidrag.

3.3.4 Resultat av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning

Samtliga kommuner har numera ett lättläst informationsmaterial rörande socialbidrag som präglas av respekt gentemot den sökande. Vissa kommuner saknar information på annat språk än svenska och vissa kommuner har inte en heltäckande information.

Positiva utvecklingstendenser

Behovet av socialbidrag har minskat under senare år.

Flera kommuner arbetar med att utveckla barnperspektivet vid handläggning av ekonomiskt bistånd.

Oroande tendenser

Personalkontinuiteten är ett problem i vissa kommuner och det förekommer att handläggarna har bristfällig utbildning för sina uppgifter.

Brister och förbättringsområden
Det har förekommit att kommunerna inte är benägna att ta emot nyinflyttade socialbidragstagare vilket medfört att den enskilde inte får sin framställan prövad. Ibland är det långa väntetider för besök och svårigheter att få kontakt med socialtjänsten.

Brukarinflytande behöver förbättras. Ofta måste en person som söker ekonomiskt bistånd ge sitt tillstånd till att socialtjänsten får kontakta ett stort antal myndigheter. Det förs inga samtal kring hur utredningen ska bedrivas.

3.4 Barn, unga och familj

3.4.1 Tillsyn i individärenden

Under 2002 avslutades 40 individärenden rörande barn, unga och familj. Länsstyrelsen riktade kritik mot socialnämnden i 14 av dessa för bland annat brister i handläggningen, dåligt bemötande och ej vidtagna åtgärder.

3.4.2 Telefonsamtal

Tabell 2: Mottagna telefonsamtal rörande barn, unga och familj

Vem kommer samtalen ifrån?	Totalt antal	Samtalet har handlat om			
		Information	Rådgivning	Klagomål	Pågående ärende
Enskild/anhörig/ företrädare	151	27	43	66	15
Socialtjänsten	279	72	179	1	27
Annan myndighet	43	6	32		5
Enskild verksamhet	91	8	68		15
Organisation/ förening	3	3			
Media	78	77			1
Annan	13	5	3	5	

Totalt: 658 samtal

3.4.3 Tillstånd att bedriva enskild verksamhet för barn, unga och familj

Tabell 3: Tillstånd och platser enligt 7 kap 1 § SoL för barn, ungdomar och mödrar/barn

Tillstånd enligt 7 kap 1 § SoL	Punkt 1 Hem för vård eller boende (HVB)		Punkt 4 Hem el. öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet	
	Tillstånd	Platser	Tillstånd	Platser
Antal registrerade tillstånd 2002-12-31	17	259	1	48

3.4.4 Verksamhetstillsyn

Samtliga länets 19 hem för vård eller boende (HVB) för barn och unga (2 offentliga och 17 enskilda) har varit föremål för tillsyn. Härvid undersöktes hur ett antal kvalitetsaspekter samt barnperspektivet tillgodoses samt definierades utvecklingsområden.

I en kommun har undersökts hur man använder sig av insatsen kontaktfamilj. Sammanställningar har gjorts av LVU-vården samt av familjehemsvården i länet.

Överläggning har ägt rum med länets fältsekreterare rörande drogsituationen bland ungdomar.

3.4.5 Resultat av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning

Institutionsvården för barn och unga i länet bedrivs till största delen, närmare 90 %, av enskilda vårdgivare och tendensen är att andelen enskild vård ökar. Målgruppen utgörs alltmer av barn med neuropsykiatriska störningar vilket medför svåra gränsdragningar mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård samt ställer krav på personal med särskild kompetens.

Kontaktfamilj/kontaktperson är socialtjänstens vanligaste insats för barn och ungdomar, drygt 800 har denna insats. I den granskade kommunen visade det sig att barnen som får kontaktfamilj i allmänhet inte har någon tydlig egen problematik utan insatsen kommer vanligen till stånd som stöd för ensamstående föräldrar som av olika anledningar behöver avlastning.

I de 39 ärenden (21 miljöärenden och 18 beteendeärenden) där ansökan om beredande av vård enligt LVU gjordes under 2001 hade 24 av barnen och ungdomarna, 62 %, varit omedelbart omhändertagna. Länsrätten avslog vårdansökan i tio miljöärenden och två beteendeärenden. Antalet barn som erhållit vård enligt LVU hade minskat jämfört med föregående år, gäller såväl miljö- som beteendefallen. Sammanlagt erhöll 29 barn och ungdomar vård enligt LVU, vilket är en minskning med 29 % jämfört med 2000.

Under 2001 var 431 barn och ungdomar vid något tillfälle placerade i familjehem eller annat enskilt hem. Detta var 14 fler än under föregående år. 53 % av placeringarna hade gjorts inom den egna kommunen och 47 % i annan kommun. 48 % av de barn och ungdomar som placerades i familjehem placerades i någon form av nätverkshem vilket är en viss ökning sedan föregående år.

ANT-undersökningar i kommunerna visar att bruket av både alkohol och narkotika minskar. Den generella bilden är att tillgången på narkotika och importerad svartsprit ökar medan bruket av hembränd sprit tycks minska.

Positiva utvecklingstendenser

Granskningen av behandlingshemmen för barn och unga visade att det finns ett stort engagemang och tydlig vilja att driva bra verksamheter bland både ledning och personal. Vid intervjuer med klienterna framkom att de allra flesta är nöjda med bemötande och möjlighet till delaktighet.

Flera hem har vidtagit åtgärder för att rätta till brister som Länsstyrelsen konstaterade vid tillsynen.

Kommunerna uppmärksammar i större utsträckning möjligheten att överflytta vårdnaden för långvarigt placerade barn till familjehemmet.

Andelen barn som placeras i nätverkshem har ökat under de senaste åren.

Kommunerna har börjat att i större utsträckning uppmärksamma barn som växer upp i våldsmiljöer. Frälsningsarmén driver med tillstånd från Länsstyrelsen en öppen gruppverksamhet som vänder sig till barn till missbrukare och psykiskt funktionshindrade.

Utredningarna rörande barns behov av skydd och säkerhet har blivit bättre i flera kommuner då man aktivt arbetat med kompetensutveckling inom detta område. Rutiner har tagits fram omkring förfarande vid anmälning av barn som misstänks fara illa.

Länets kommuner har gjort en gemensam satsning på att utveckla kompetensen kring kvinnovåldsproblematiken genom att utbilda ”spjutspetsar” som ska ha särskilda kunskaper inom området. Ytterligare kommuner har tagit fram handlingsplaner för frågor som rör våld mot kvinnor, fanns vid årsskiftet i nio av kommunerna. De konferenser som Länsgruppen för kvinnofrid har genomfört har varit välbesökta av länets kommuner. Uppbyggnad av samverkansgrupper kring kvinnovåld pågår i delar av länet.

De granskade utredningarna avseende kontaktfamiljer var av god kvalitet.

Oroande tendenser
Kommunerna får allt svårare att rekrytera lämpliga familjehem. Även Familjevårdsgruppen I Jönköping AB som rekryterar och ger stöd till familjehem uppger att del blivit svårare att skaffa fram bra hem.

Det är oroande att så stor andel av de barn och ungdomar som blir föremål för ansökan om vård enligt LVU varit omedelbart omhändertagna. Kände kommunerna till dessa innan de blev aktuella för ett så allvarligt ingripande? Om de varit kända, vilka åtgärder hade i så fall vidtagits?

Det är även oroande att länsrätten avslår så stor del av ansökningarna om beredande av vård enligt LVU. Länsstyrelsen kommer att under innevarande år granska LVU-ärenden där vårdansökan avslagits.

Brister och förbättringsområden
Det är få behandlingshem som ger en beskrivning av hur barnperspektivet kommer till konkret uttryck i verksamheten. Det finns inte något hem i länet som har ett kvalitetssystem som täcker alla delar av verksamheten. Hemmen har uppenbara svårigheter att beskriva vårdinnehållet och vad vården innehåller för verksamma komponenter. Teoretisk förankring och koppling mellan teorier och metoder saknas ofta. Utbildningsnivån bland personalen är påfallande låg. Det är få be-

handlingshem som upprättar utbildningsplaner. På de flesta hem förekommer brister i dokumentationen.

Länsstyrelsen bedömde att det kunde vara lämpligt att ta fram riktlinjer för att säkra att barns behov tas i beaktande vid utredning av behovet av kontaktfamilj. Andra lämpliga åtgärder är att ta fram en policy för samtal med barn vid utredning och uppföljning av insatsen samt att ge möjlighet till utbildning och handledning för kontaktfamiljerna.

Det är ovanligt att man tillsammans med berörda parter gör upp en plan för utredningen i barnärenden vilket medför att dessa klagar på bristande information och delaktighet. Det finns en tendens att föräldrar vill lösa familjerättskonflikter med stöd av LVU och det händer att socialtjänsten inte hanterar denna fråga på ett adekvat sätt. Man blandar ihop familjerättslagstiftningen med bestämmelserna i LVU.

Ännu återstår en hel del arbete för att våldsutsatta kvinnor ska få den hjälp och det stöd de är i behov av. Stödet för barn som växer upp i våldsmiljöer behöver utvecklas.

Även om barnavårdsutredningarna på flera håll har en bättre kvalitet finns det fortfarande en hel del brister, såsom att man underlåter att öppna utredning. Vårdnadshavare som inte bor tillsammans med barnet glöms ofta bort i utredningarna.

3.5 Vuxna missbrukare

3.5.1 Tillsyn i individärenden

Under 2002 avslutades 10 individärenden rörande vuxna missbrukare. Länsstyrelsen riktade kritik mot socialnämnden i två av dessa för brister i handläggning, bemötande och val av insats.

3.5.2 Telefonsamtal

Tabell 4: Mottagna telefonsamtal rörande vuxna missbrukare

Vem kommer samtalen ifrån?	Totalt antal	Samtalet har handlat om			
		Information	Rådgivning	Klagomål	Pågående ärende
Enskild/anhörig/ företrädare	57	12	11	20	14
Socialtjänsten	87	27	56	1	3
Annan myndighet	24	8	14	1	1
Enskild verksamhet	20		17	1	2
Organisation/förening	3	1	2		
Media	22	20			2
Annan	1	1			

Totalt: 214 samtal

3.5.3 Tillstånd att bedriva enskild verksamhet för vuxna missbrukare

Tabell 5: Tillstånd och platser enligt 7 kap 1 § SoL för vuxna missbrukare

Tillstånd enligt 7 kap 1 § SoL	Punkt 1 Hem för vård eller boende (HVB)		Punkt 2 Särskilda boendeformer		Punkt 4 Hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet	
	Tillstånd	Platser	Tillstånd	Platser	Tillstånd	Platser
Antal registrerade tillstånd 2002-12-31	12	191	-	-	-	-

Länsstyrelsen har inte under året meddelat tillstånd för några nya verksamheter för vuxna missbrukare.

3.5.4 Verksamhetstillsyn

En sammanställning och analys har gjorts av LVM-vården i länet.

3.5.5 Resultat av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning

Antalet LVM-utredningar som påbörjades i länets kommuner under 2001 uppgick till 66 vilket är en ökning med 20 % sedan föregående år. Kommunerna gjorde 36 ansökningar om vård till Länsrätten, en ökning med 50 % sedan 2000. Länsrätten biföll 89 % av dessa. Andelen kvinnor som vårdats med stöd av LVM ökade från 27 % 2000 till 41 % under 2001.

Positiva utvecklingstendenser

ASI-metoden används i flera av länets kommuner. Härigenom har kvaliteten på utredningar och uppföljningar/utvärderingar förbättrats. Det förekommer förhandlingslösningar vid utredning av missbrukares vårdbehov vilket medför ett visst inflytande för den enskilde.

Försök göres på vissa håll att hitta lösningar med boende för äldre missbrukare inom äldreomsorgens boendeformer.

Jönköping och Vetlanda är exempel på kommuner som arbetat aktivt med bemötandefrågor inom missbrukarvården.

Oroande tendenser

Den vård som erbjuds missbrukare anpassas ofta efter tillgängliga resurser och inte utifrån individuella vårdbehov.

Det föreligger svårigheter för missbrukare att få tillgång till bostäder trots bostadsöverskott i en del kommuner. Hyresvärdar vill inte upplåta bostäder i det ordinarie bostadsbeståndet. Jönköpings kommun har tillgodosett behovet med baracker. Flera kommuner har inrättat härbärgen som boendeform.

Brister och förbättringsområden
Det finns ett stort behov av att uppmärksamma narkotikamissbrukarna. I länets kommuner bedrivs ingen uppsökande verksamhet eller arbete med inriktning på denna grupp.

Även om förhandlingar som föres med klienterna angående insatser gör dem delaktiga i planeringen av vården föreligger samtidigt en risk för bristande rättssäkerhet.

Små kommuner saknar tillgång på differentierade vårdinsatser. Vården för kvinnliga missbrukare och missbrukare med psykiska problem behöver utvecklas.

3.6 Familjerätt och familjerådgivning

3.6.1 Tillsyn i individärenden

Under 2002 avslutades 13 individärenden rörande familjerätt. Länsstyrelsen riktade kritik mot socialnämnden i två av dessa rörande handläggning och bemötande.

Länsstyrelsen har inte under år 2002 fått några klagomål rörande familjerådgivning.

3.6.2 Telefonsamtal

Tabell 6: Mottagna telefonsamtal rörande familjerätt

Vem kommer samtalen ifrån?	Totalt antal	Samtalet har handlat om			
		Information	Rådgivning	Klagomål	Pågående ärende
Enskild/anhörig/ företrädare	39	7	18	10	4
Socialtjänsten	38	5	28		5
Annan myndighet	9	5	4		
Enskild verksamhet					
Organisation/förening	4	1	3		
Media	1	1			
Annan					

Totalt: 91 samtal

3.6.3 Verksamhetstillsyn

I samband med tillsyn av socialtjänstens verksamheter i en kommun genomfördes tillsyn av familjerätten.

Familjerådgivarnas i Småland AB verksamhetsberättelse för 2002 har granskats.

3.6.4 Resultat av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning

Samtliga kommuner i länet upphandlar familjerådgivning av Familjerådgivarna i Småland AB. Utöver samtal med syfte att bearbeta samlevnadskonflikter i parförhållanden och familjer bedrivs utåtriktat arbete. Detta består av att via media, föreläsningar, skolbesök m.m. förmedla kunskap om familj och samlevnad till allmänheten.

Positiva utvecklingstendenser
De handläggare som arbetar med familjerätt i kommunerna har överlag god kompetens och lång erfarenhet av familjerättsligt arbete.

Familjerådgivningen arbetar flexibelt och tillgängligheten är god. Detta tillsammans med en kompetent personal skapar förutsättningar för att länets innevånare kan erbjudas rådgivning av god kvalitet.

Oroande tendenser
Det är svårt att få tag på kontaktpersoner som kan ställa upp vid övervakat umgänge som beslutats av domstol.

Brister och förbättringsområden
I flertalet kommuner arbetar ofta enbart en person med familjerättsfrågor vilket kan vara en nackdel i denna typ av verksamheter som ibland har behov av handläggare av båda könen. Den problematik som hanteras rör ofta konflikter mellan föräldrar där könsroller blir tydliga. Tillgången på såväl manliga som kvinnliga handläggare är därför en fördel.

4 ÄLDREOMSORG

4.1 Övergripande uppdrag enligt regleringsbrevet
Mål för politikområdet äldrepolitik är att äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg.

Länsstyrelsen ska i sin tillsyn särskilt kontrollera att den sociala omsorgen bedrivs lagenligt och med god kvalitet och att den tillgodoser den enskilde individens behov av vård, omsorg, stöd och service.

Länsstyrelsen ska redovisa om det förekommer att kommuner inkomstprövar rätten till äldre- och handikappomsorg samt bistå Socialstyrelsen med underlag vid deras uppföljning inom samma område.

Länsstyrelsen ska i sin tillsyn verka för att antalet ej verkställda beslut och domar minskar samt redovisa väsentliga insatser som gjorts för att minska antalet ej verkställda beslut enligt socialtjänstlagen.

4.2 Tillsyn i individärenden
Under 2002 avslutades 9 individärenden rörande omsorg om äldre. Länsstyrelsen riktade kritik mot socialnämnden i ett av dessa för brister i handläggningen och för dåligt bemötande.

4.3 Telefonsamtal

Tabell 7: Mottagna telefonsamtal rörande äldreomsorg

Vem kommer samtalen ifrån?	Totalt antal	Samtalet har handlat om			
		Information	Rådgivning	Klagomål	Pågående ärende
Enskild/anhörig/ företrädare	44	13	11	11	9
Socialtjänsten	56	7	36		13
Annan myndighet	15	7	3		5
Enskild verksamhet	1		1		
Organisation/ förening	5	2		3	
Media	43	39	1		3
Annan	6	4	2		

Totalt: 170 samtal

4.4 Tillstånd att bedriva enskild verksamhet för äldre

I länet finns inga tillstånd av Länsstyrelsen att bedriva enskild verksamhet med inriktning på äldre. Det finns ett fåtal entreprenader.

4.5 Verksamhetstillsyn

Inom äldreomsorgen har det sociala innehållet i hemtjänsten granskats. En uppföljning har gjorts av kommunernas arbete med information och uppsökande verksamhet samt av anhörigstödet. Dessutom har icke verkställda beslut och domar granskats liksom om den enskildes ekonomi prövas vid behovsbedömning.

Med anledning av allvarliga incidenter rörande bemötande av personer i särskilda boenden i ett par kommuner har tillsyn genomförts av de aktuella verksamheterna.

4.6 Resultat av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning

Tillsynen visade att tjänstemän på olika nivåer i socialtjänstens organisation anser att det sociala innehållet i hemtjänsten fyller en viktig funktion. Detta kommer emellertid sällan till uttryck vare sig i biståndsbedömningen eller i genomförandet av hemtjänstinsatserna. Ibland ger dock vårdpersonalen sådana insatser när de får tid över trots att det inte finns något beslut om dessa.

Den 1 januari 2002 fanns inga icke verkställda domar rörande äldreomsorg. Åtta beslut rörande särskilt boende var inte verkställda vid denna tidpunkt men en senare uppföljning under året visade att samtliga verkställts.

Resultatet av undersökningen om kommunerna inkomstprövar rätten till äldreomsorg har redovisats till Socialstyrelsen som ska göra en databearbetning av materialet. Detta kommer senare att analyseras av Länsstyrelsen.

Genom ”Anhörig 300" har anhörigas situation uppmärksammats. Detta gäller speciellt anhöriga till personer med demenssjukdom. Flertalet av länets kommuner anger att man fortsätter att utveckla stödet.

Positiva utvecklingstendenser
Uppföljningen av kommunernas arbete med information och uppsökande verksamhet visade att över hälften av länets kommuner förbättrat informationen till äldre sedan Länsstyrelsens tillsyn år 2001. Flertalet kommuner har nu någon form av informationsmaterial.

Tillsynen av ett särskilt boende i Gislaveds kommun visade att tillgången på utbildad personal hittills varit tillfredsställande och att av den fast anställda personalen hade alla grundutbildning.

Samtliga kommuner har tagit fram skriftliga instruktioner för handläggning av ärenden enligt lex Sarah och utbildat personalen. Bemötandefrågorna har en framskjuten plats.

Standarden på särskilda boenden har blivit bättre med fullvärdiga lägenheter. Inga dubbelrum förekommer.

Ett utvecklingsarbete bedrivs inom Luppen – kunskapscentrum för äldrevård och äldreomsorg. I flera kommuner drivs kvalitetsarbete i form av särskilda projekt med inriktning på exempelvis lex Sarah och klagomålshantering.

Oroande tendenser
Kommunerna har svårigheter att rekrytera personal inom äldreomsorgen vilket medför att icke utbildad personal anställs. Ansvaret för rekrytering av vikarier i akuta situationer åvilar ofta vårdbiträdena som får ringa runt och försöka få tag på personal.

Omstruktureringar av särskilda boenden för äldre pågår i flera av länets kommuner. Boenden omvandlas till seniorboenden där plats inte utgör bistånd enligt socialtjänstlagen. Rättssäkerheten för dem som bor i särskilda boenden vid tiden för omvandlingen blir inte tillgodosedd då de enskilda ärendena inte handlägges på ett korrekt sätt. Gruppboenden för dementa integreras i andra boendeformer för äldre.

Besparingskraven präglar stora delar av äldreomsorgen och påverkar biståndsbedömarprofessionen.

Brister och förbättringsområden
Tillsynen av det sociala innehållet i hemtjänsten pekar på behovet av att socialtjänstlagens bestämmelser om att äldre ska ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra och delaktighet i samhället uppmärksammas i större omfattning. Bestämmelserna behöver komma till uttryck i såväl biståndsbedömning som praktiskt genomförande i hemtjänstinsatserna. Det är angeläget att socialnämnden säkerställer att personal på alla nivåer har kännedom om gällande lagstiftning.

Äldres möjligheter till delaktighet och inflytande i planering och beslutsprocesser som rör äldreomsorgen behöver utvecklas.

Även om den uppsökande verksamheten förbättrats i fler kommuner finns det behov av utvecklingsinsatser i flera kommuner. Fem kommuner bedriver ingen uppsökande verksamhet men har påbörjat planering av den.

Omsorgsarbete innebär många svåra möten med vårdtagare som särskilt vårdbiträdena lämnas att hantera på egen hand. Vårdtagarna har ofta omfattande vårdbehov och många gånger möter vårdbiträdet ångest, beroende, ensamhet och utsatthet. För att leva upp till socialtjänstlagens bestämmelser om insatser av god kvalitet, krävs att vårdbiträdena erbjuds kompetensutveckling samt att de har tillgång till arbetsledning.

Arbetsledarna har ofta ansvar för ett stort antal vårdbiträden vilket medför att dessa inte har tillgång till behövlig ledning i det dagliga arbetet. Möjligheterna till handledning för vårdpersonalen är ofta begränsade.

Länsstyrelsen kan dock konstatera att trots att kommunerna arbetat aktivt med att sprida kännedom om lex Sarah finns det fortfarande brister rörande personalens kännedom om hanteringen av lagstiftningen.

Handläggning och dokumentation behöver förbättras, bland annat för att den enskildes rättssäkerhet ska tillgodoses och för att genomförandet av insatserna ska kunna följas.

Kommunerna behöver ta ett samlat grepp på kvalitetsarbetet.

5 OMSORG OM FUNKTIONSHINDRADE

5.1 Övergripande mål enligt regleringsbrevet

Mål för politikområdet handikappolitik

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund
- att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet
- jämlikhet i levnadsvillkoren för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder

Länsstyrelsen ska i sin tillsyn särskilt kontrollera att den sociala omsorgen bedrivs lagenligt och med god kvalitet och att den tillgodoser den enskilde individens behov av vård, omsorg, stöd och service.

Länsstyrelsen ska redovisa om det förekommer att kommuner inkomstprövar rätten till äldre- och handikappomsorg samt bistå Socialstyrelsen med underlag vid deras uppföljning inom samma område.

Länsstyrelsen ska i sin tillsyn verka för att antalet ej verkställda beslut och domar minskar samt redovisa väsentliga insatser som gjorts för att minska antalet ej verkställda beslut enligt LSS och socialtjänstlagen.

Länsstyrelsen ska under 2002 i samverkan med Socialstyrelsen utveckla verksamheten med personliga ombud för psykiskt funktionshindrade med den inriktningen

som beskrivs i regeringens beslut med uppdrag till Socialstyrelsen angående personliga ombud.

5.2 Tillsyn i individärenden

Under 2001 diarieförde 15 enskilda individärenden rörande omsorg om personer med funktionshinder. I två av dessa riktade Länsstyrelsen kritik mot socialnämnden för brister i handläggningen

5.3 Telefonsamtal

Tabell 8: Mottagna telefonsamtal rörande omsorg om funktionshindrade

Vem kommer samtalen ifrån?	Totalt antal	Samtalet har handlat om			
		Information	Rådgivning	Klagomål	Pågående ärende
Enskild/anhörig/ företrädare	44	18	16	7	3
Socialtjänsten	68	21	37		10
Annan myndighet	25	8	13	1	3
Enskild verksamhet	20	6	13		1
Organisation/ förening	4	3	1		
Media	13	13			
Annan					

Totalt: 174 samtal

5.4 Tillstånd att bedriva enskild verksamhet för personer med funktionshinder

Tabell 9: Tillstånd och antal platser enligt 7 kap 1 § SoL för personer med funktionshinder

Tillstånd enligt 7 kap 1 § SoL	Punkt 2		Punkt 3		Punkt 4	
	Tillstånd	Platser	Tillstånd	Platser	Tillstånd	Platser
Antal tillstånd 2002-12-31	7	219	9	193	1	2

2002-12-31 fanns ett antal kombinerade tillstånd enligt 7 kap 1 § SoL punkterna 2 och 3. I redovisningen ovan har gjorts en uppdelning utifrån hur platserna huvudsakligen används.

Tabell 10: Tillstånd och antal platser enligt 23 § LSS för personer med funktionshinder

Tillstånd enligt 23 § LSS	§ 9 punkt 6		§ 9 punkt 8		§ 9 punkt 9		§ 9 punkt 10	
	Tillstånd	Platser	Tillstånd	Platser	Tillstånd	Platser	Tillstånd	Platser
Antal tillstånd 2002-12-31	1	3	1	5	11	46	3	73

Länsstyrelsen har inte under året beviljat tillstånd för några nya LSS-verksamheter.

5.5 Verksamhetstillsyn

Hälften (sju) av de enskilda verksamheterna för psykiskt funktionshindrade har varit föremål för tillsyn. Länsstyrelsen deltar tillsammans med Socialstyrelsen och andra länsstyrelser i ett större tillsynsprojekt rörande psykiskt funktionshindrade där kommunernas planering för denna målgrupp undersökts. Dessutom har icke verkställda beslut och domar granskats liksom om den enskildes ekonomi prövas vid behovsbedömning.

5.6 Resultat av tillsynen och Länsstyrelsens bedömning

Den 1 januari 2002 fanns en icke verkställd dom enligt LSS. Denna är numera verkställd. Icke verkställda beslut rörande kontaktperson enligt LSS har ökat.

Resultatet av undersökningen om kommunerna inkomstprövar rätten till insatser för funktionshindrade har redovisats till Socialstyrelsen som ska göra en databearbetning av materialet. Detta kommer senare att analyseras av Länsstyrelsen.

Positiva utvecklingstendenser

Personalen i de enskilda verksamheterna för psykiskt funktionshindrade har genomgående god kompetens. Arbetet med kvalitetsutveckling är prioriterat.

Tillgången på sysselsättning och bostäder är relativt god för människor med psykiska funktionshinder.

Genomförandet av reformen med personligt ombud har fungerat bra. Samtliga kommuner har antingen eget ombud eller gemensamt med annan kommun.

Standarden på gruppboenden för utvecklingsstörda har förbättrats. Antalet stödboenden med mobila team för denna målgrupp har ökat, ersätter gruppbostäder. Ett antal enskilda hem för personer med psykiska funktionshinder har avvecklats. De hem som finns kvar har förbättrats väsentligt till normal lägenhetsstandard.

Vid intervjuer med psykiskt funktionshindrade framkom att de har relativt stort inflytande över sin dag. Individuella planer har upprättats.

En länsövergripande grupp med en projektledare arbetar med bemötande inom omsorgerna om funktionshindrade.

Värnamo kommun har redovisat en kompetensutvecklingsplan för personal rörande utvecklingsstördas behov.

Oroande tendenser

Yngre utvecklingsstörda erbjuds boende tillsammans med äldre i äldreboenden.

Det finns problem rörande tillgången på personal då man tvingas ta in vikarier utan lämplig kompetens. Ibland föreligger svårigheter att hitta personliga assistenter till psykiskt funktionshindrade.

Det händer inte sällan att det uppstår diskussioner mellan kommuner om vem som ska vara ansvarig för LSS-insatser för personer som placerats i en kommun med stöd av LVU eller SoL.

Brister och förbättringsområden
Kommunerna uppvisar genomgående brister i framtagandet av mål och planer rörande insatser för psykiskt funktionshindrade. Ett antal kommuner har inte genomfört inventering av personer som tillhör denna målgrupp.

Kommunerna behöver förbättra informationen till psykiskt funktionshindrade rörande deras rättigheter enligt LSS och SoL.

Handläggningen och dokumentationen har förbättrats men det finns fortfarande brister. Det finns en tendens att man avvaktar med beslut om insatser tills man vet att man kan verkställa. Härigenom skapas en dold kö och man undviker att få icke verkställda beslut.

Ett par av länets kommuner har ett antal beslut om insatser enligt LSS vilka inte verkställts. Besluten avser främst kontaktpersoner.

Kommunerna behöver ta ett samlat grepp med att utveckla kvalitetsarbetet. Det saknas exempelvis rutiner för klagomålshantering.

6 STATSBIDRAG

Länsstyrelsen har under 2002 fördelat statsbidrag till fyra olika typer av verksamheter inom socialtjänstområdet. Forsknings- och utvecklingsenheten, LUPPEN, har genomfört en utvärdering av de utvecklingsprojekt rörande behandlingsinsatser inom ungdoms- och missbrukarvården som under tidigare år bekostats med statsbidrag.

6.1 Förebyggande insatser inom alkohol- och narkotikaområdet

Regeringen har avsatt medel under åren 2001-2003 att fördela till kommuner för alkohol- och narkotikaförebyggande åtgärder. Vårt län fick för 2001 900 000 kronor och för 2002 1 950 000 kronor. Åtta av länets kommuner har ansökt om och tillsammans beviljats 1 525 000 kronor.

6.2 Tidiga insatser för barn till missbrukare och barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer

Regeringen har avsatt medel under åren 2001-2003 att fördela till tidiga insatser för barn till missbrukare och barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer. Vårt län fick för 2001 1 900 000 kronor samt för 2002 900 000 kronor att fördela. Två kommuner samt Frälsningsarmén har ansökt om och beviljats medel på sammanlagt 800 000 kronor.

6.3 Behandlingsinsatser inom ungdoms- och missbrukarvården

Länsstyrelsen har under ett antal år fördelat bidrag till länets kommuner för behandlingsinsatser inom ungdoms- och missbrukarvården. Under 2002 fick länet 1 100 000 kronor. Samtliga medel är fördelade.

6.4 Personligt ombud för psykiskt funktionshindrade

Länsstyrelsen har under 2002 fördelat bidrag till lönekostnader för nio personliga ombud för psykiskt funktionshindrade samt till utbildning för dessa. Samtliga kommuner i länet har antingen eget ombud eller gemensamt med annan kommun.